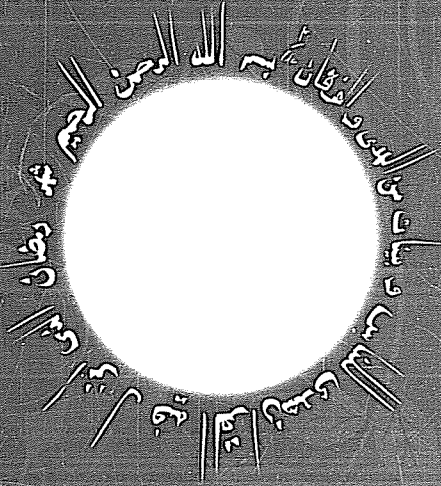

Samsun'da Kur'an Günleri

XI. KUR'AN SEMPOZYUMU

Kur'an ve Risalet

25-26 Ekim 2008 / SAMSUN

Fecr Yayınları: 133

Dizgi – Mizanpaj: CİNAS

Kapak: CİNAS

Baskı, Cilt: KALKAN MATBAACILIK

Büyük Sanayi 1. Cd. 99/32 İskitler

Tel: 3419234-3421656 Ankara

1. Baskı: Eylül 2009

ISBN: 978-975-6004-76-0

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

Rüzgarlı Cad. Rüzgarlı İşhanı No: 2 Kat: 5 Ulus/ANKARA

Tel: (0 312) 310 08 60 – Fax: (0 312) 311 47 89

Web: www.fcr.com.tr – e-mail: fcr@fcr.com.tr

KUR'AN'IN AYET KAVRAMI ÇERÇEVESİNDE MUCİZE TASAVVURUMUZ (Olağanüstü Beklentisi Yerine, Olağan İçindeki Olağanüstülüğü Fark Etmek)

Tuncer NAMLI*

Giriş:

Müslümanların mucizeye inanıp inanmama sorunu olmamıştır. Ancak mucizenin anlaşılması noktasında tartışmalar hep var ola gelmiştir. Olağanüstü boyutu nedeniyle reel bir tasviri, net bir açıklaması yapılamadığı için anlama ve anlamlandırma sorunu sürekli hale gelmiş, bundan dolayı da hayata yön veren dinamizmi neredeyse kaybolmuştur. Tartışmalar, asırlar boyu, mucizenin aklen izahı ve Hz. Muhammed'e hangi mucizelerin verildiği noktasında geçerken, modern zamanlarda Batı kaynaklı pozitivist bilim anlayışının egemenliği ve İslam bilim sisteminin zaafa uğraması sonucu Hz. Muhammed'e (as) mucize verilip verilmediği noktasına gelip kilitlenmiştir. Genel olarak bakıldığında mucize konusunun, Kur'an'ın çizdiği çerçeve ve kavram dünyasının dışına çıkarılarak rivayetçi birikimin şekillendirdiği geleneksel tasavvur ile Batılı bilgi felsefesinin şekillendirdiği pozitivist tasavvur arasında sorunlu bir düzleme sıkıştırıldığını görüyoruz. Söz konusu düzlemde yapılan tartışmaların bugüne kadar sağlıklı bir sonuç doğurmadığı kanaatiyle biz bu sorunu, böylesine çetrefilli konumdan uzaklaştırarak Kur'an'ın kendi kavramsal çerçevesinde ve anlam dünyasında ele almayı düşünüyoruz.

Kur'an'ın konuyla ilgili delillerinden yola çıkarak kapsamlı ve tutarlı bir çerçeve çizebilirsek mucizeyle ilgili tikel ve tekil sorunları daha sağlıklı bir zemine oturtabileceğimize, söz konusu delilleri daha tutarlı bir değerlendirmeye tabi tutabileceğimize inanıyoruz. Kur'an'ın konuyu hangi kelime ve kavram setiyle ifade ettiğini, hangi bağlamda, hangi anlam örgüsü çerçevesinde ortaya koyduğunu tümevarımcı bir yöntemle ortaya koyabilirsek sağlıklı bir yöntemin ilk adımını atmış olabileceğimizi umuyoruz.

1. Kavramsal çerçeve

Mucize, akli acze düşüren gerçeklik demektir. Kavramsal anlamda mucize, insanın algı dünyasını ve imkanını aşan, Peygamberler tarafından algılanan ve sergilenen olağanüstü olaylar ve olgular demektir (Mehmet Doğan,

* Fecr Yayınevi editörü

Türkçe Sözlük'ten özet). Ancak, İslamî istilahta mucize kavramıyla ifade edilen tasavvurun, Kur'an'da bu kelimeyle değil, ayet kelimesiyle ifade edildiğini görüyoruz. Din düşmanlarının Allah'ı aciz bırakamayacaklarını dile getiren ayetler mevcuttur. Bunun dışında "mucize veya icaz" kelimesinin herhangi bir türevinin Kur'an'da kullanılmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Mucize kavramının içerdiği anlamı Kur'an, "ayet" kelimesiyle ifade etmiştir. Ancak Kur'an, mucize anlamının yanı sıra keramet, delil, ibret, alamet ve işaret anlamlarını da içerecek şekilde ayet kavramını geniş bir yelpazede kullanmıştır. Örneğin şu ilahî ifadelerde ayet kelimesi, hem Kur'an'ın içeriği, hem de bizim anlaya geldiğimiz mucize anlamında kullanılmaktadır: *"Ancak işitenler daveti kabul eder. Ölülere gelince Allah onları diriltir ve O'na döndürülürler! "Ona Rabbinden bir ayet (mucize) verilmesi gerekmez mi?" dediler. De ki: "Allah, ayet (mucize) vermeye kadirdir." Fakat onların çoğu anlamaz! Yeryüzünde yürüyen ne kadar hayvan, kanatlılarıyla uçan ne kadar kuş varsa ancak sizin gibi birer toplulukturlar! Biz kitapta hiçbir şeyi ihmal etmedik. Sonunda Rablerinin huzurunda toplanacaklardır! Ayetlerimizi (vahyi) yalanlayanlar var ya onlar karanlıklar içinde kalmış sağır ve dilsizlerdir. Allah dilediğinin sapıklığına hükmeder, dilediğini dosdoğru yola iletir."* (6/Enam, 36-39)

Fakat "ayet" kelimesinin anlamı bundan ibaret değildir, Allah'ın yaratıkları da sözleri gibi ayettir. Daha açık bir ifadeyle anlamı ve mesajı olan, ibret veren, hayran bırakan ne kadar yaratılmış mahluk varsa hepsi Allah'ın ayetidir. Gözümüzle gördüğümüz gök cisimleri, yeryüzündeki bitkiler ve Kitabın içeriği, gökten gelecek harikulade bir olay veya cisim gibi ayettir: *"Bunlar apaçık Kitabın ayetleridir. Fakat sen, iman etmiyorlar diye neredeyse kendini helak edeceksin. Dilesek onların üzerine gökten bir ayet (mucize) indiririz de karşısında boyunları bükülü kalır. Rahman'dan kendilerine yeni bir öğüt gelmeye görsün derhal ondan yüz çevirirler. Bak, yalanladılar ama alay edip durdukları şeylerin haberleri karşlarına çıkacak. Yeryüzüne hiç mi bakmadılar? Orada her türlü güzel bitkiyi bitirdik. Şüphesiz bunda bir ayet (mucize) var ama çokları iman etmemektedir."* (26/Şuara, 2-8) Görünmeyen alemin olay ve olguları gibi görünür alemin olay ve olguları da ayettir. Yağmurun yağması, bitkilerin bitirilmesi, hayvanlardan rızıklanılması (16/Nahl, 11, 13, 65, 67, 69; 36/Yasin, 33), gece ve gündüz, güneş ve ay (36/Yasin, 37; 41/Fussilet, 37), nesillerin yüklü bir gemide taşınması (36/Yasin, 41), önceki peygamberlerin sergilediği harikulâde olaylar ve onlara ait tarihî veriler, kafirlerin helaki ve kıyametle yüz yüze geleceğini haber veren ilahî buyruklar ve bunların dışında sayamayacağımız kadar olay ve olgu birer ayettir. *"Şüphesiz bunda bir ayet var ama çokları inanmaz."* ifadesi, Şuara Suresindeki kıssaların çoğunun sonunda tekrarlanmaktadır (Şuara/7, 65-67, 103, 121, 139, 157-159, 170-174, 188-191). *"Orada çekişerek şöyle derler: 'Allah'a*

yemin olsun ki biz apaçık bir sapkınlık içindeymişiz. Çünkü biz sizi alemlerin Rabbine denk tutuyorduk. Bizi suçlulardan başkası saptırmadı Ne bir şefaatchimiz var ne de samimi bir dostumuz! Şayet geri dönme imkanımız olsaydı iman edenlerden olurduk!’ Şüphesiz bunda bir ayet var ama çokları inanmamaktadır.” (26/Şuara, 96-103)

*Görüldüğü kadarıyla bizim mucize diye anlaya geldiğimiz anlamda kafirlerin beklediği olağanüstü olgular da görülebilen varlıkların gizemli boyutu da ayettir. *“Onlar, kendilerine sadece meleklerin gelmesini veya Rabbinin gelmesini veya Rabbinin bazı ayetlerinin (mucizelerinin) gelmesini bekliyorlar öyle mi? Rabbinin bazı ayetleri (haber verilen gaybi olaylar) geldiği gün, daha önce iman etmemiş ya da imanı konusunda bir hayır kazanmamış kimseye imanı fayda vermez. De ki: “Bekleyin, ben de bekliyorum!” (6/Enam, 158).* Bunun anlamı, ayetin bir görünen veya kolay anlaşılan boyutunun, bir de görünmeyen ve kolay anlaşılamayan boyutunun olduğudur. Bundan dolayı gayba inanma, yani görülebilen ve anlaşılabilen olgulardan hareketle görülmeyenleri anlamaya çalışma ve inanma imtihanı gündeme gelmektedir. Bu noktada ayet kelimesinin anlamlarından biri ve en önemlisi kendini belli emektedir. Allah’ın yarattığı varlıklar dünyası ile o dünyaya gönderilen buyruklar Allah’ın varlığının, gücünün ve hükümrانlığının ayetleri yani işaretleri olmaktadır. Dolayısıyla bu iki boyutlu anlamıyla ayet kelimesi, gayb alemiyle meşhut alemi arasındaki ilişkiyi ortaya koyan en anlamlı kavramlardan birisidir. Allah’ın yeryüzüne müdahalesi ile kulların bu müdahalenin farkına varması, ayetlerin somutlaşması ve görüntüye gelmesi demek oluyor. Kulun iman ettiği gerçekliğin eşyaya ve olaylara yansımaları, imanı aşka çeviren, heyecan ve dinamizm kazandıran somutlaşma boyutu! İşte bu gizemli derin gerçeklik, kâfirlerin olağanüstü mucize beklentisini, *“Haydi helaki getir, kıyameti getir!”* diye meydan okumasını gündeme getirmektedir. Bundan dolayı kıyametin kopması, helakin gerçekleşmesi, inkârcıların başına beklemedikleri belanın gelmesi; onları haber veren vaadin, sözün, yani Kur’an’ın tevili olmaktadır: *“Gerçekten onlara, iman eden bir toplum için yol gösterme ve rahmet olan, bilgiyle açıkladığımız bir kitap getirdik. Onun te’vilinden (haberlerinin ortaya çıkmasından) başka bir şey beklemiyorlar. Tevili geldiği gün, daha önce onu unutmış olanlar şöyle derler: ‘Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler! Şimdi bizim için şefaatecek kimseler var mı ki şefaate etseler veya geri döndürülmemiz mümkün mü ki yaptığımız amellerden başkasını yapsak?’ Kendilerini hüsrana uğrattılar ve uydurdukları şeyler kaybolup gitti.” (7/Araf, 52, 53).* Burada “tevil” kelimesi; gaybî, metafizik, soyut bir gerçekliğin meşhut, fizikî, somut hale gelmesi veya onları haber veren sözel, anlamsal gerçekliğin fiilî-olgusal boyutuyla ortaya çıkması anlamında kullanılmaktadır.

Bu noktada muhkem ve müteşabih kavramları ve ayet kelimesinin genel anlam skalası içerisinde oturtuldukları yer gündeme gelmektedir. Her şeyden önce ayetlerin muhkem ve müteşabih diye ayrılması ayet olma vasfını yok etmemekte, sadece ayetleri boyut itibarıyla bir ayrıma tabi tutmaktadır. Dolayısıyla Kur'an'ın şu ifadelerinde muhkem ve müteşabih kavramları böyle bir anlamda kullanılmaktadır: *"O, sana kitabı indirdi. Kitabın esas olan muhkem (sonucu açık) ayetler O'nun katından olduğu gibi müteşabih (sonucu gizemli/gaybî) ayetler de O'nun katındandır. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak için tevlini (ortaya çıkmasını) isteyerek müteşabih (gaybî) olanların ardına düşerler. Oysa onların tevlini yalnız Allah bilir. Derin bilgiyi kavrayabilenler (gaybe inananlar), "Biz ona iman ettik; onun hepsi Rabbinizdendir:" derler. Ancak akıl sahipleri öğüt alır."* (3/Alî İmran, 7). Burada bütün ayetlerin muhkem olduğu ve Allah'tan geldiği dile getirilirken bunların, kitabın da esas olduğu vurgulanarak ayetlerin kitabın söz dizinlerinden ibaret olmadığına işaret edilmektedir. Fakat bir kısmının müteşabih (gaybî) olduğuna dikkat çekilerek kalplerinde eğrilik olanların inkarına imkan verdiğine dikkat çekilmektedir. Ayetin devamında müteşabihatın da Allah'tan geldiğine dikkat çekildiği için muhkemlik vasfına haiz olduklarını düşünmemize bir engel yoktur. Zira başka bir ayette Kur'an'ın bütünüyle müteşabih bir boyut barındırdığı dile getirilmektedir. *"Allah sözün en güzelini gizemli bilgilerden bahseden (müteşabih) iki boyutlu (mesaniye) bir kitap olarak indirdi. Rablerinden korkanların bu kitap karşısında tüyleri ürperir de Allah'ın öğüdü karşısında katıllıkları ve gönülleri yumuşar. İşte bu, Allah'ın, dilediği kimseyi kendisiyle yola ilettiği hidayet rehberidir."* (39/Zümer, 23). Dolayısıyla bu iki ayet birlikte ele alındığında müteşabih ayetler, muhkem ayetlerin zıddı değil, gizemli boyutunu oluşturmaktadır. *"Ant olsun biz sana yedi kat yerin ve göğün sırlarını(seb'an minel mesanî) ve bu muazzam Kur'an'ı verdik."* (15/Hicr, 87) ayetinde dikkat çekilen "seb'an minel-mesanî" terkihi Kur'an ve ayetlerinin iki boyutluluğunu ifade eden bir terkiptir. Zira Kur'an'da "seb'an" kelimesi, tek başına yedi kat göğü ifade edecek şekilde kullanılmaktadır. *"Biz sizin üzerinizde o muazzam yedi kat göğü (seb'an) bina ettik."* (78/Nebe, 12). Mesani kelimesi ise yer ve gök, aydınlık ve karanlık, gayb ve meşhut gibi yan yana kullanılan ve birbirinin zıddı anlamlara sahip ikili/diyalektik/dikatomik kalıpları ifade etmektedir. Dolayısıyla "müteşabihen mesaniye" "Seb'an minel-mesanî" tabiri Kur'an bağlamında kullanıldığında yerin ve göğün iki boyutlu (gizemli ve açık) bilgileri anlamına gelebilmektedir.

Bu bağlamda ayetler, Hz. Peygambere Kur'an'ın verilmesiyle yerin, göğün sırlarının verildiğini dile getirmektedir. Dolayısıyla müteşabihlik, muhkem ayetlerin gizemli boyutunu ifade eden bir anlama gelmektedir. Bu nok-

tada belirtmeliyiz ki müteşabih kelimesine gaybî anlamı vermek Arap dili açısından mümkündür (İbn’i-Manzur, *Lisanü’l-Arap*). Neticede bütün ayetler bir yönüyle muhkem, bir yönüyle müteşabihdir. Daha genel bir anlamda Kur’an’ın tamamı muhkem, tamamı müteşabihdir; yani iki boyutlu bir derinlik arz etmektedir. Çünkü gizemli bir dünyadan gelip somut dünyamıza hitap etmekte, muhkem sözlerle gizemli olayların somut olarak orta çıkacağını haber vermekte, buna karşın en somut olay ve olguların gizemli, derin anlamlar barındırdığına dikkat çekmektedir. Sözel anlamda Kur’an’ın bütün ayetleri (sözleri) muhkemdir; bahsettiği konularsa iki açıdan ele alınabilir. Birincisi gaybî olaylar müteşabihdir ama muhkem sözlerle haber verildiği için muhkemliğinde kuşku yoktur; muhkem olarak sonuçlanacak ve somut olarak ortaya çıkacaktır. İkincisi muhkem/somut olaylar ve onlara ait sözlerdir ki onların da gizemli, derunî ve manevi anlamları vardır ve görülmeyen, algılanması zor olan olaylara ve konulara ışık tutmaktadır. Dolayısıyla müteşabih olmak sözün zayıflığı anlamına gelmiyor, gaybî olaylardan bahsetmesi anlamına geliyor. Yani zaaf, ayetlerde değil hasta olan kalplerdedir.

Bu bağlamda “tevil” kelimesi, görünmez ayetlerin ortaya çıkması anlamına geliyor ve kalplerinde eğrilik olanlar da tevilini isteyerek konusu müteşabih olan muhkem sözlerin ardına düşüyorsa müteşabih kavramının anlamı, bir anlamda haber verilen gaybî olgulardır. Tevilini isteyerek görünmez/müteşabih ayetlerin ardına düşenler, onları anlamaya çalışan müminler değil, kalbinde eğrilik, sapkınlık olan (2/Bakara, 10), bundan dolayı “Bahsettiğin azabı getir!” diye Hz Peygamber’e meydan okuyan inkârcılardır. Çünkü kâfirlerin olağanüstü mucize beklentisiyle “Haydi azabı getir!” diye meydan okuması arasında fark yoktur. Dolayısıyla gaybî haberlerin gerçekleşmesi Kur’an’ın tevili olmaktadır. Bilgide derinlik sahibi olanlarsa gaybî bilgiyi kavrayabilen ve inanan müminlerdir (2/Bakara, 2-4). Yusuf kıssasında Hz. Yusuf’un on bir kardeşiyle birlikte anne babasının kendisini saygıyla selamladıklarını gördüğünde; “İşte! Gördüğüm rüyanın tevili budur!” demesi (12/Yusuf, 100), tevil kelimesinin anlamına ışık tutmaktadır. Dahası tevil kelimesinin sadece uhrevi haberler için söz konusu olmadığını, dünyevi anlamda henüz gerçekleşmemiş haberlerin, ileri bir tarihte ortaya çıkması anlamına da geldiğini gösteren önemli bir ipucudur. Yani mesajın somut olay olarak karşımıza çıkması tevil olmaktadır. Klasik İslam ulemasının tevil kelimesini tefsir anlamında kullanması ve sözün medlulünün tespiti anlamını yüklemesi de buradan hareketle ortaya çıkmış olmalıdır. Böylesi bir anlamlandırma kelimenin anlam haritasına çok da yabancı durmamaktadır. Ancak bu kadar somut bir anlamda kullanılan bu terimin zamanla anlam buharlaşmasına uğraması ve zorlama yorumlar için kullanılır olması ciddi bir anlam sapması olarak değerlendirilebilir.

Kur'an'ı-Kerim, "ayet", "muhkem, müteşabih", "tevil ve ilim" gibi kelimeleri bu kadar açık anlamlarda kullanırken, zaman içinde oluşmuş kavramsal anlamların düşüncelerimizi bulanıklaştırdığını ifade etmek yerinde olur kanaatindeyiz. Tevil kelimesinin anlamı bu kadar açık olmasına ve de bir şeyin açığa çıkıp somutlaşması anlamına gelmesine rağmen, bir sözün saptırılması ve anlamının dışına çıkarılması anlamına gelecek şekilde dönüştürülmüştür. Bilgide derinlik (fizik ötesi, gaybî soyut düşünce), hiç alakası yokken ulema kavramıyla özdeşleştirilmiş (Zemahşeri, Keşşaf, 3/Alî İmran, 7. ayetin tefsiri) ve müteşabih ayetlerin (bazı ilahi sözlerin) anlaşılamayacağı ön yargısının bir parçası haline getirilmiştir. Sonuçta müteşabihatı anlamaya çalışan gayretkeş insanlar, ehli bid'at nitelemesiyle itham edilerek sapkın ilan edilmiştir. Bundan dolayı muhkem ve müteşabih kavramları için yapılan tanımlamaları, tanım sahiplerinin bile somut olarak anladığını söylemek zordur. Üstelik apaçık (Mübin) Kur'an'ın birtakım sözlerinin anlaşılmayacağı yönündeki önyargı da maalesef bu anlamsızlaştırma işlemine dayandırılmıştır. Çünkü yukarıda ele aldığımız Al'i-İmran Suresinin 7. ayeti, Kur'an ayetlerinin (sözlerinin) bir kısmının müteşabih, yani anlaşılmaz olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Bu farklılığın nedeni ayet kelimesinin Kur'an'da çok geniş bir anlamda kullanılmış olmasına rağmen kavramsallaşma esnasında anlamının daraltılmasından kaynaklanmaktadır. Kanaatimizce Al'i-İmran/7'deki ayet kelimesinden kasıt, vahyin içerdiği olaylar ve olgulardır; bizim kavramsal anlamda düşündüğümüz Kur'an'ın sırf söz dizinleri veya dil bilgisel anlamda lafızları değildir. O lafızların konu edindiği veya haber verdiği olayların ve olguların ister görünür evrenden (muhkem), isterse gaybî (müteşabih) evrenden olsun derunî, manevî anlamlarını da ifade etmektedir.

Bu itibarla Kur'an iki tür ayetten yani iki tür mucizeden söz ediyor. Henüz ortaya çıkmamış gizemli olayların somut haberlerinden ve somut olarak ortada duran varlıkların gizemli bilgilerinden. Bu sebeple vahye ve peygambere meydan okuyarak; "Haydi şu kıyameti, azabı, helaki getir!" diyen inkârcılara iki tür cevap veriyor. Birinci cevap, gaybî vaatlerin somut sonuçlarını istemede acele edilmemesi gerektiğini ve bunun ansızın geleceğini hatırlatıyor. İkinci cevap ise helakle sonuçlanacak gaybî ayetlerin tevilini acele isteme yerine görünür evrendeki somut ayetlerin gizemli boyutunu görebilmeyi öğütlüyor. Kur'an, olağanüstü ayet bekleyenlere olağanın içerisindeki olağanüstülüğü fark etmelerini öğütleyerek olağanüstü olguların gelmesi halinde helakin kaçınılmaz olacağını haber vermektedir. *"Onlar, kendilerine sadece meleklerin gelmesini veya Rabbinin gelmesini veya Rabbinin bazı ayetlerinin (mucizelerinin) gelmesini bekliyorlar öyle mi? Rabbinin bazı ayetleri (mucizeleri) geldiği gün, daha önce iman etmemiş ya da imanında bir hayır kazanmamış kimseye imanı fayda vermez. De ki: Bekleyin, ben de bekliyo-*

rum!” (6/Enam, 158). Bu ifadeler, 6/Enam, 157 ile birlikte değerlendirilirse öldüren mucizeler/ayetler bekleme yerine diriltten mucizelerin/ayetlerin farkına varmayı öğütlemiş olmaktadır. Kur'an, yeniden dirilmeyi aklına sığdıramayanlara topraktan ya da bir damla sudan, canlı, gelişkin, gören, duyan, anlayan, düşünen bir insan yaratılmış olmasını hatırlatmaktadır. Yoktan bir insanı yaratmanın, bir ölüyü diriltmekten daha az ayet olmadığına dikkat çekmektedir (53/Necm, 45, 47; 80/Abese, 18-22; 75/Kıyamet, 37-40; 36/Yasin, 78, 79). Bitkilerin her yıl öldürülüp diriltilmesini yeniden dirilişe örnek olarak vermektedir (20/Taha, 53, 54; 15/Hicr, 22, 23; 32/Secde, 26-30; 30/Rum, 24, 50). Böylece görünür ve görünmez âlemin ayetlerini yani mucizelerini ortaya koyarak adeta şöyle diyor: “Görünmez ayetler/mucizeler isteyerek Peygamberi aciz bırakmaya çalışma yerine, gördüğünüz âlemin gizemini, arka planını anlamaya çalışın. Hayata dehrî veya pozitivist bir zihinle bakma yerine öteleri, maddé ötesi soyut dünyayı algılamaya çalışın!” Dolayısıyla hikmet kavramı da bundan öte bir anlam ifade etmese gerek.

Aslına bakılırsa alışıla gelen olguları ifade eden “adet” (olağan) kelimesiyle alışılmışın ötesini ifade eden “harikulade” (olağanüstü) kelimeleri arasındaki ilişki, düşüğümüz yanılgıya ışık tutmaktadır. Yaşanılan dünyanın sıradanlaşmış (adi/olağan) vakaları içindeki mucizevi ayetler, göz önünde cereyan ettiği ve insan da buna alıştığı için ne ayet ne de mucize olarak görülmemektedir. Aslında bu genel anlayış, mevcut ümmeti, maalesef Kur'an'ın muarızlarıyla aynı paralele getirmiş gibi görünmektedir. Çünkü Kur'an'ın muarızlarına göre bir olayın ayet veya mucize olması için ille de gaybî (müteşabih), yani olağanüstü olması gerekmektedir! Görülüyor ki tarihsel süreç içerisinde olumsuz gelişmeler sonucu Müslümanların mucize algısı, Kur'an'ın öngördüğü bu geniş kapsamlı ayet tasavvurundan uzaklaşarak, peygamberlerden ayet/mucize isteyen inkârcıların daraltılmış algı biçimine önemli ölçüde yaklaşmıştır. Bu algı biçiminin ciddi anlamda sorgulanması gerektiğini düşünüyoruz. Bu algı yanılsamasına paralel bir olumsuz gelişme de ayetlerin bütünüyle Allah'a ait olduğu gerçeğinin göz ardı edilmesidir. Ayetleri bütünüyle Allah'a ait görmemize rağmen, gaybî alana ait ayetlerin bir kısmına mucize demekle zaman içerisinde Peygamberlere aitmiş gibi bir anlayışın doğmasına zemin hazırlandığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Gerçi ulema, bu hassasiyetin farkında olsa bile avamın anlayışında mucize tasavvuru, geçen uzun süreç içerisinde peygamberlerle özdeşleştirilmiştir. Dolayısıyla yaygın anlayışa göre peygamberliğin sona ermesiyle (hatemiyyet) bu tür ayetlerin (mucizelerin) de bütünüyle sona erdiği gibi bir anlayış yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Aslında peygamber kerametine indirgenen bu dar anlamıyla mucize, aktif bir volkanın sönmüş halini yansıtmaktadır. Dahası, bu-

nun dışında kalan ve peygamber olmayan sair müminler üzerinde gerçekleşen olağanüstü ayetlere ise keramet adı verilmiş; tıpkı velayet ve imamet kavramları gibi soya çekim esasına dayandırılmıştır. Görünürler dünyasındaki ayetlerse basitçe ibretlik vaka tabirinin konusu olmuştur. Bu kadar radikal parselasyondan sonra ayetin anlam haritasından geriye çok az bir alan kalmıştır. Bugün ayet deyince sadece Kur'an'ın belirli işaretlerle birbirinden ayrılmış söz dizinleri, dilbilgisel cümle kalıpları akla gelmektedir. Şimdi o lafızları okumayı ve anlamayı da zorlaştırarak hayatımızdan uzaklaştırdığımız da düşünülürse zihnimizi bütünüyle ayetsiz/mucizesiz bırakma tehlikesiyle yüz yüze geldiğimizi söyleyebiliriz.

2. Hz. Peygamberin Ayetsel/Mucizevi Hayatı

Hz. Muhammed'in ayetsel/mucizevi hayatının, Kur'an'ın ayet kavramına yüklediği anlam çerçevesinde ele alınması durumunda daha net bir tasvirinin yapılabileceğini düşünüyoruz. Kitabın ve müdahil olduğu hayatın gizemli ve açık iki boyuta sahip olduğu düşünülürse gizli ve açık iki dünya arasında elçilik görevi yerine getiren bir zatın (as) iki boyutlu bir hayatı yaşaması kaçınılmazdır. Görülme imkanı olmayan Allah ile konuşmak, melek ile doğrudan görüşmek, cenneti, cehennemi görmek, bunun en güzel örnekleri olmalı (53/Necm, 1-18; 17/İsra, 1, 60). Allah'ın ve meleğin söylediği sözleri/vahyi alıp insanlara getirmenin bizzat kendisi ayetsel/mucizevi bir olgudur. Hz. Peygamber, nasıl beşer olduğunu söylemek zorunda ise aşkın bir boyuta şahitlik ettiğini de söylemek zorundadır. *"De ki, ben de sizin gibi bir insanım. Fakat bana sadece vahyediliyor."* (18/Kehf, 110; 41/Fussilet, 6). Kur'an da bundan dolayı müteşabih, gaybî derinliğe sahip ayettir/mucizedir. Bunun anlamı şudur: Hz. Peygamber insan kalarak ama insanın algı dünyasını aşarak, melekler alemine nüfuz ederek ayetler/mucizeler yaşamıştır, ama melekleşmemiştir. Bu nedenle mucize, yarı yarıya insanî bir boyut arz eder. Peygamberlerin (as) Allah'tan veya melekten vahiy alma süreci veya vahyin kendilerine geliş süreci bizim için sırdır; onu göz ile müşahade etmemiz imkansızdır ama aklen anlamamız ve vakıf olmamız imkân dâhilindedir. Bu sebeple inanmak bizim için bir sorumluluk olmaktadır. Hz. Muhammed, gaybın bilgisine mazhar olmuştur. Yani gaybı ayetlere/mucizelere tanıklık etmiştir. Bu süreç, peygamber için meşhut, bizim için gaybı bir olgudur. Ancak vahyi aldıktan sonra, anlama, uygulama ve tebliğ etme süreci meşhut âlemiyle ilgilidir. Bu ikinci süreç de ayetsel/mucizevi özellikler barındırmaktan azade değildir. Daha açık bir ifadeyle Kur'an'ın Hz. Peygamber'e kadar gelişi tamamen ayetsel/mucizevi bir boyut arz ederken, vahiy geldikten sonraki aşamada verdiği bilgiler ve yaşadığı olaylar, hem gizemli/mucizevi hem de aşikar/meşhut bir boyuta sahiptir. Çünkü vahiy, bu aşamada da Allah'ın ayetleri olma vasfını sürdürmektedir. Bu ayetleri ruhunda taşıyan, yere indi-

ren, hayata geçiren bir peygamberin yaşadığı hayatı ayetten, dolayısıyla mucizeden arındırmaya kalkmak, Kur'an'ın ayet kavramını anlamamak ya da Kur'an'ın vahiy mahsulü olduğunu gözden kaçırmaktır. Bu noktada Allah'ın Hz Muhammed'e (as) mucize verip vermediği tartışmasının ne kadar gereksiz bir tartışma olduğu anlaşılmaktadır. Belki yaşadığı ve yaşarken sergilediği ayetler, boyut itibarıyla farklı kategorilere ayrılabilir. Örneğin Hz. Peygamberin miraca gidip gitmediğini tartışmak son derece lüzumsuz görünmektedir. Çünkü miraç ona gelmiştir ve bu bir defaya mahsus da olmamıştır. 53/Necm, suresinin ilk pasajı (1-18 ayetler) ve 39/Zümer, 23; 15/Hicr, 87. ayetler dikkatle okunursa göklerin ve yerin sırlarının ifşa olduğu, adeta göklerin yere indiği fark edilecektir. Böylesi bir anlatım yanında Hz. Peygamberin göğe çıkması bile basit kalır. Bu noktada Hz. Peygamberin bu tecrübeleri ruhen mi bedenlen mi yaşadığı tartışmaları da insan gerçeğine bölücü yaklaşmanın bir sonucu olmalıdır. Çünkü insan bu tecrübeleri bedenlen yaşadığı zaman ruhundan sıyrılarak mı yaşamaktadır ki ruhen yaşadığı zaman bedeninden sıyrılarak yaşamış olsun! Böyle bir ayrımın yapaylığı ortadadır ve ciddiye almak bile abes görünmektedir.

O halde bu sonu gelmez tartışmaların sebebini ciddi anlamda irdelemek gerekir. Allah'ın "ayet" dediği bir olgunun içeriğini oluşturan anlam yelpazesinin önemli bir kısmını (gaybi, harikulade olanı) boşaltarak adına mucize diyoruz. Sonra mucize şablonumuza uymayan ayetleri ne ayet ne de mucize sayıyor, sıradan ibretlik vaka konumuna indirgiyoruz. Bunun tabii bir sonucu olarak da Allah'ın her peygambere aynı mucizeleri verdiği zehabıyla önceki peygamberlere verilen mucizelerin aynısını Hz. Muhammed'den bekleme yanılışına düşüyoruz. Bu da göstermektedir ki biz Müslümanlar, Hz. Muhammed'e verilen ayetleri anlama yerine kitap ehliyle girdiğimiz anlam-sız yarışa peygamberleri dâhil ederek adeta mucize yarışları düzenliyoruz. Birine verilen mucizeyi, diğerinde göremeyince de sıkıntıya giriyoruz ve başlıyoruz mucizelerin kemiyet hesabına. Örneğin zalim Mısır ordusuyla sabırsız, tutarsız, korkak kölelerden oluşan İsrailoğulları arasında yalnız kalan Hz. Musa'yı yalnız bırakmamak için onu ayetlerle destekleyen Allah, Kızıl Deniz'i yararak dengeleri değiştiriyor. Biz bunu mucize/ayet kabul ediyoruz; fakat Bedir'de bin kişilik orduya karşı üç yüz kişiye yazdırılan destanı ne ayet sayıyoruz ne de mucize. Mucizeleri doğal yasaların değişimine indirgediğimiz için Hz. Musa'nın âsasını mucize sayıyoruz ama toplumsal yasaları altüst eden Hz. Muhammed ve arkadaşlarının ellerindeki okları mucize saymıyoruz. Oysa Kur'an, O'nun eliyle, mucizeyi, insanın tabii doğası haline getirmiş, insanın tabii davranışına da olağanüstü bir anlam kazandırarak mucizeye gark etmiştir. *"Onları siz öldürmediniz, Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, Allah attı. Ve bunları, müminleri güzelce imtihan etmek için yaptı.*

Allah her şeyi iştir ve bilir.” (8/Enfal, 17) *“Hatırlayın ki siz Rabbinizden yardım istiyordunuz. O da; ‘Ben peşpeşe gelen bin melek size yardım edeceğim,’ diyerek duanızı kabul buyurdu... O zaman katından bir güven olsun diye sizi hafif bir uykuya daldırıyordu... Üzerinize gökten bir su indiriyordu... Hani Rabbin meleklerle; ‘Ben sizinle beraberim. Haydi müminlere destek olun. Ben kafirlerin yüreğine korku salacağım. Vurun boyunlarına...’ diye vahyediordu.”* (8/Enfal, 9-12) *“Ant olsun ki Allah, siz güçsüzken Bedir’de de size yardım etmişti... O zaman sen, müminlere şöyle diyordun: İltirilen üç bin melek Rabbinizin sizi takviye etmesi, sizin için yeterli değil mi?”* Evet, onlar şu anda üzerinize gelseler, siz sabır gösterir ve Allah’tan sakınırsanız, Rabbiniz sizi nişanlı beş bin melek takviye eder...” (3/Alî İmran, 122-125 ...) *“Attığın zaman sen atmadın; Allah attı.”* (8/Enfal 17) ayetinde haber verilen nesnelerden maalesef atılan okları anlama yerine bir avuç toprak alıp atma anlamları türetiyoruz! Allah, savaşmayı sevmeyen kölelerin düşmanlarını Kızıl Deniz’de boğarak helak edince ayet sayıyoruz, Bedr’in bir avuç kahramanına kılıçlarıyla destan yazdırarak düşmanlarını onların elleriyle cezalandırmasını ayet saymıyoruz: *“Biz onlara ayetlerimizi ufuklarda ve kendi canlarında göstereceğiz ve sonunda onun gerçek olduğu kendilerine belli olacak. Rabbinin her şeye şahit olması yetmez mi?”* (42/Şura, 53) Bu vadin gerçekleştiğini şu ayetten anlıyoruz: *“Onlarla savaşın ki Allah onları sizin ellerinizle cezalandırsın. Onları rezil edip sizi galip kılsın...”* (9/Tevbe, 14). Firavun ordusunu yutan Kızıl Deniz, İsrailoğullarına; Nuh kavmini yutan tufan, Nuh ashabına ilahî yardım/mucize oluyor da Bedir aslanlarına gönderilen yağmur, uyku, melekler, Furkan ve yürek sağlamlığı neden Allah’ın yardımı/mucizesi olmuyor? (8/Enfal, 7-12; 3/Alî İmran, 123,157). Bütün bunlara rağmen birileri çıkıp pozitivist bir yaklaşımla; *“Hz Peygamber’e Kur’an’dan başka mucize verilmemiştir!”* diyebiliyor.

Kur’an, onlara indirilen bu yardım ve zafere “Furkan” demektedir. *“Eğer Allah’a ve iki ordunun karşı karşıya geldiği o furkan günü kulumuza indirdiğimize inanmışsanız, ganimetlerin beşte biri Allah’a, peygambere, yakınlara, yetimlere, yoksullara ve yolda kalanlara aittir.”* (8/Enfal, 41). Daha önce inen surelerdeki kullanıma göre ilahî vahiy, yani Kur’an’ın kendisi sözel ve anlamsal bir furkandır, sözel ve teorik bir yardım ve ayıraçtır (25/Furkan, 1; 2/Bakara, 185, 3/Alî İmran, 4) Fakat Enfal suresindeki kullanıma göre Allah’ın müminlere fiilî desteği ve zafer vermesi olgusal bir furkandır; fiilî bir ayıraçtır. Yani, Mekke’de ilahî söz olarak inen Furkan, Medine’de ilahî olgu (ok, yay, kılıç, kalkan, asker /melek, güç ve zafer) olarak inmektedir (8/Enfal, 7-12). Mekke’de inen furkan müjdesinin Medine’de tevili gerçekleşmektedir. Fakat Allah’ın furkan vermesi, Peygamberle başlayan ama onunla bitmeyen bir olaydır; sadece peygamberle sınırlı bir olay değildir. *“Ey iman*

edenler! Allah'a karşı duyarlı (takva sahibi) olursanız sizin için furkan yaratır." (8/Enfal, 29) ayeti bunu açıkça ifade etmektedir. Allah'ın, Hz. Muhammed'e (as) ve arkadaşlarına yardımı sadece savaş meydanında başlayıp biten bir olgu değildi. Savaş öncesi hazırlık aşamasında da savaş dışı durumlarda da ilahî müdahale süreklilik arz ediyordu. Üstelik bu yardım ve müdahaleler de Hz. Muhammed ile sınırlı değildi. O, bu ayetsel hali sahabelerle birlikte yaşıyor; onlar da bu olağanüstü hali bizzat yaşıyor ve şahit oluyorlardı. Hz. Peygambere gelen vahiy bu müdahaleyi haber verdiği için bu tabii olguların arkasındaki ilahî müdahale boyutundan haberdar oluyoruz. Tıpkı Hudeybiye'de, Allah Resulüne biat eden sahabelerin, aslında Allah ile biatleştiklerini, Allah'ın elinin de onların elinin üzerinde olduğunu Kur'an'ın haber vermesi gibi (48/Fetih, 10; Yorum için bk, Zeki Duman, *Beyanü'l-Hak*).

Allah, Hz. Muhammed'e sadece öldüren mucize vermemiştir. Ondan daha çok diriltiren mucizeler vermiştir. Zalimlerin bitkisel hayata soktuğu toplumların kendilerine gelmelerini sağlamış ve yeniden ayağa kaldırmıştır. Hz. Muhammed'in önünde tabii ve toplumsal yasaları altüst etmiştir. *"Sana da emrimizden bir ruh vahyettik. Daha önce sen iman nedir kitap nedir, bilmezdin. Fakat biz onu dilediğimiz kullara yol gösterelim diye bir ışık kıldık..."* (45/Şura, 52). Hz. Muhammed, Allah'tan aldığı ruh sayesinde ölü ruhları diriltmiş, insanların ruhuna ve gönüllerine girip dönüşümlerine vesile olmuştur. *"Ey iman edenler! Sizi diriltecek şeylere çağırdığı zaman Allah ve Resulüne itaat edin. Allah, kişi ile kalbi arasına girer..."* (8/Enfal, 24). Bu nedenle Allah yolunda ölenleri "ölü" sanmamamız, onlara "ölü" demememiz gerekiyor (2/Bakara, 154; 3/Alî İmran, 169). Çünkü Kur'an, (hâşâ muharref kitaplar gibi) ruhtan yoksun, kuru yazılardan, yüzeysel bilgilerden oluşan bir anılar kitabı değildir. O Allah'tan gelen bir ruh, kıyamete kadar geçerli bir ayetler mecmuasıdır. *"Allah, melekleri aracılığı ile kulları arasından dilediğine ruhu (vahyi) indirir..."* (16/Nahl, 2). Hz. Peygamber, bu sayede müşrik bir toplumdan muvahhid bir toplum çıkarmıştır. Kabile asabiyetinin içinde doğup büyümüş insanlardan ırk ayrımını aşmış, evrensel bakış açısına sahip bir toplum çıkarmıştır. Elleriyle yaptıkları putları Allah'a ortak sayan ve aracı yapan bir toplumdan, namazını miraç olarak gören ve Allah'ı görüyormuş gibi namaz kılan insanlar çıkarmıştır. Çünkü Kur'an, bilinenden bilinmeyene doğru bir seyir izleyerek eşyanın arka planındaki ve ötesindeki ayetler dünyasını algılayabilmenin ve çözümleyebilmenin anahtarıdır.

Hız. Peygamberin vefatıyla peygamberlerin vahiy alma geleneği sona ermiş fakat Hız. Muhammed de diğer peygamberler gibi yüklendiği incelikli ve derinlikli tebliğ görevini ümmetine miras bırakmıştır. Kitaba varis olmak, Peygambere varis olmaktır. Ancak vahiy alma açısından değil, anlama, yaşama ve tebliğ açısından veraset. *"Onların ardından kitaba varis olan kimse-*

ler geldi. Dünya malını alıp 'Nasıl olsa bağışlanacağız!' diyorlardı. Kendilerine onun bir misli daha verilse onu da alırlar. Peki, kitapta Allah hakkında gerçekten başkasını söylemeyeceklerine dair onlardan söz alınmamış mıydı ve onlar kitaptakini okumamışlar mıydı? Ahiret yurdu duyarlı davrananlar için daha hayırlıdır. Aklınızı kullanmıyor musunuz? Ancak kitaba sınıksı sarılıp namazı ikame edenlere gelince biz ıslah edenlerin ecrini zayıf etmeyiz. (7/Araf, 169, 170) Allah'ın yardım ve rahmeti peygamberlerle sınırlı olmadığı için genel anlamda ayetleri de peygamberlerle sınırlı değildir. Onun vefatıyla Kur'an'ın ilahî, ayetsel, mucizevi özelliği sona ermemiştir. Yani peygamberlere özgü lütuflar mutlaka vardır ama lütuf onlarla sınırlı değildir. Çünkü Allah'ın ayetleri tek tip olmayıp bizim kategorilerimize sığmadığı gibi Allah ile biat ve ahitleşme de Hz. Peygamber ile ve onun dönemiyle sınırlı değildir. Biz ahdimize vefa gösterirsek Allah da gösterir. "Sana biat edenler, aslında Allah'a biat etmişlerdir. Biat ederken Allah'ın eli de onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahbine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükafaat verecektir." (48/Fetih, 10). "Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetimi hatırlayın. Ahdimi yerine getirin ki, ahdinizi yerine getireyim. Sadece benden korkun." (2/Bakara, 40). Keramet diye isimlendirdiğimiz olaylar ve anlamlar da tıpkı mucize kelimesinin içeriği gibi ayet kelimesinin anlam alanına dahildir. Fakat ayet kelimesinin anlam alanından bir kısmını keramet diye isimlendirip o alandan koparıldıktan sonra velayet ve imamet kavramları gibi soya çekim esasına tabi tutunca ümmetin ayet alanıyla ilişkisi koparılmıştır. Ümmet, adeta ümitsizliğe mahkum edilmiştir.

Sonuç

Kur'an'ın bu iki boyutlu mucize arz eden dünyası gereği, onu getiren aşkın insanın hayatını bize örnek olması bakımından da ikiye ayırmak zorundayız: Vahiy alma ve vahyi tebliğ etme süreci. Vahiy alma süreci ona özgüdür; o boyuta ait tecrübesi tamamen peygamberdîr. Alenen vâkıf olamadığımız için peygamberliğin o özel boyutunu örnek alamayız, yaşadıklarını tekrarlayamayız. Sadece okur, anlar ve iman ederiz. Ancak, vahyi bize ulaştırma mücadelesine şahitlik ettiğimiz ve paylaşabildiğimiz için bu aşamadaki hayatını örnek almak ve tekrarlamak zorundayız. Dolayısıyla mücadelesinden aktardığımız örnekler bakılırsa en azından yarı yarıya yaşanabilir ve tekrarlanabilir bir ayetler mecmuasından söz edildiği ortadadır. Bunlara mucize veya keramet dememiz ayet olma vasfına engel değildir. Yani, onun gibi vahiy alamayız ama vahyi yüklenir ve tebliğ mücadelesine ortak olursak onun gördüğü yardıma biz de mazhar olabiliriz. Aksi takdirde örnekliliğinden söz edilemez. Bu durum, ayetin veya mucizenin faal/dinamik boyutunu ortaya koymaktadır. Çünkü vahiy almak için Peygamber olmak gerekir fakat Ku-

ran'ın içerdği ayet veya mucizeleri anlamak ve yaşamak için ille de peygamber olmak gerekmez. Bu sebeple Hz. Muhammed son peygamberdir; ondan sonra mevcut vahyin tebliğ misyonunu bilinçli müminler üstlenmişlerdir. Zira Allah'ın vahyi, peygamberlerle sınırlı olsa da vahyin tebliği, Allah'ın yarım ve merhameti, peygamberlerle sınırlı değildir. Hz. Musa'nın esasını gören insanlar gibi Kur'an'daki ayetleri ve mucizeleri sair insanlar da görebilir. Hatta görmek mecburiyetindedirler. Örneğin Hz. Musa'nın esasındaki ayet, Allah'ın ayetidir ve onu sadece Hz. Musa kullanabilmektedir. Fakat onu görmek için insan olmak yeterlidir; ille de Firavun veya İsrailoğlu olmak gerekmiyor. Mümin olsun, kâfir olsun herkes onu görebilmektedir. Fakat gördükten sonra kafirlerin işi bitmektedir. Çünkü inanmak ve yaşamak mümine özgüdür. Dolayısıyla o insanlar o çağda yaşadıkları için kendilerine onlar gösterildi, onu gördüler. Biz kendi çağımızı yaşayan insanlar olarak kendi çağımızın ayetlerini görmek durumundayız. Mucize göstermek gibi bir yetkimiz yok ama aklını önyargılardan koruyarak ibret alan ve hakkı teslim eden herkes, gücü ve çabası nispetinde ayetleri görebilir. Bu noktada şu hususun belirtilmesinde yarar görüyoruz: Bir ayetin aklın sınırlarını aşması, onun her halükarda akıl dışı olması anlamına gelmez. Çünkü bir şeyin akıl dışı olması ile akıl ötesi veya duygu ötesi olması farklı olgulardır.

Kur'an, Hz. Muhammed'in elinde, ayeti/mucizeyi, yarı yarıya insanın doğası haline getirmiştir. Öyleyse Allah ona mucize vermiş midir, vermemiş midir diye bir konuyu tartışmak, daha baştan anlamsız hale gelmektedir. Ayeti mucizeye indirgemekle, ayırım yapmaksızın bütünüyle peygamberlere özgü bir olgu haline getirmekle insan hayatından çıkarmış oluyoruz. Özellikle peygamberliğin sona erdiği hatemiyet dönemi için durum böyledir. Tıpkı Hz. Peygamberi melekleştirip misyon ve fonksiyonunu hayatımızdan çıkardığımız gibi. Allah, gökteki ayın ve güneşin ayet olduğunu söylerken (41/Fussilet, 37), biz ayın ayet/mucize olması için ille de yarılmasını bekliyoruz (54/Kamer, 1). Aceleyle gerek olmadığını düşünüyoruz. Çünkü kıyamette zaten yarılacak! Hem sadece ay değil, gökler de yarılacak (73/Müzzemmil, 18). Mucizeyi/ayeti inkârcıların aradığı gibi ararsak ceza ile burun buruna gelince görürüz ve iş işten geçer. Çünkü onlar, yaşarken değil, ölürken görülecek mucize istiyorlardı. Ama muvahhitçe bakarsak anlamı olan her şeyin ayet/mucize olduğunu, ayet olmayan hiçbir şeyin olmadığını fark edebiliriz. Çizmeye çalıştığımız çerçevede olaya yaklaşırsak Hz. Peygamberin tepeden tırnağa ayetsel/mucizevî bir hayat yaşadığını söyleyebiliriz. Mucizeyi hayat, hayatı mucize olarak gören ve onu iliklerine sindiren bir ümmet çıkarmayı yirmi üç yıla sığdıran bir insan. İnsan peygamber, peygamber insan! Mucize bekleyen değil, mucizeyi yaşayan ve yaşatan peygamber. Her insan gibi can derdine, ölüm acısına sahip ama Allah'a bağlı yürek sayesinde can derdini,

ölüm korkusunu yenen peygamberden söz ediyoruz. Mucize Peygamberden!

Kur'an'daki ayet kelimesini ve onun anlam zenginliğini üçe ayırarak bir kısmına ayet, bir kısmına mucize, bir kısmına keramet dememiz ve böylece kavramlaştırmamız, kelime dağarcığımızı zenginleştirmiş, bazı açılardan anlama çabamızı kolaylaştırmıştır, denebilir. Fakat bu ayırım, ayet kavramının genel anlam haritasından çıkarılarak, zihin dünyamızın parçalanmasının aracı kılınmış; maalesef manevî dünyamızı da bütünlükten yoksun hale getirmiştir. İmanımızın yeryüzündeki canlı iz düşümleri olan ayetler buharlaştırılarak lafza indirgenmiş, o da yetmiyormuş gibi sözün anlam ve içeriği ayet olmaktan çıkarılıp lafzî cümle kalıplarının, Kur'an'ın söz dizinlerinin özel ismi yapılmıştır. Bir başka ifadeyle Kur'an'ın söz dizinlerini (ayet sayısını) ezberleyip saymakla övünürken içeriğinin ayetsel/mucizevi derinliğini anlaşılmazlığa mahkûm etmişiz. Buna paralel olarak ayet kelimesinin anlam dünyasından önemli bir kısmı, adına mucize denerek peygamberlik çağına has kılınmış, peygamberliğin sona ermesiyle birlikte tarihin dehlizlerinde kaybedilmiştir. Çünkü ayetler Allah'a ait görülmesine rağmen bir kısmına mucize dendikten sonra adeta peygamberlere mal edilmiştir. Zira, mucizeyi Allah verir, demişiz ama İsa'nın mucizeleri, Musa'nın mucizeleri demekten de geri durmamışız. İnsan sormadan edemiyor ; "Siz hiç İsa'nın ayetleri, Musa'nın ayetleri diyen kimse duydunuz mu? Çünkü Kur'an'a göre de genel İslam tasavvuruna göre de ayetler, Hz. Musa'nın, Hz. İsa'nın elinde görülse de Allah'ın ayetleridir. Fakat adına mucize dendikten sonra tasavvurumuzda bazı ayetlerin mülkiyeti değişmiştir. Mucize kategorisinde değerlendirilen ayetler, neredeyse Allah'ın ayeti olmaktan çıkarılıp peygamber kerametine indirgenmiştir. Peygamberlere verilen ayetlerin/mucizelerin bir devamı olan ve bütün müminlere Allah'ın sunduğu ayetsel/mucizevi imkanlar, keramet adıyla kavramlaştıktan sonra özel bazı zevata has kılınarak sultanlık ve imamet gibi babadan oğula geçen genetik velayet ve insan telakkisinin kurbanı edilmiştir. Üstelik özelleştirilmiş bu imkân da vehbî kabul edilerek, Allah'ın rahmet ve yardımının çalışıp çabalayanlara verilmeyeceği kanaatiyle cahillere sunulan bir tembellik ödülüne dönüştürülmüştür. Böylece ayet, mucize ve keramet kavramları, Kur'an'ın ayet kelimesine yüklediği ruh derinliğinden uzaklaştırılarak yüzeysel ve ucuz kemiyet hesaplarına hasredilmiştir.

Ayet tasavvurundan soyutlanan bu mucize ve keramet telakkisine göre (haşa) neredeyse Allah'ın, müminlerin üzerinden elini çektiği; Allah ile kul arasında cereyan eden aktif diyalogun ve ayetsel ilişkinin kesildiği, suyu çekilmiş bir pınara ve onun anılarına çevrildiği zehabına varılmıştır. Çok acı bir gerçek, söylemesi bile zor ama Yahudiler Allah için şöyle demişlerdi: "Allah'ın eli bağlandı?" Allah da onlara; "Hayır, Allah'ın eli açıktır! Söyledikle-

rinden dolayı onların elleri bağlandı ve lanetlendiler!” buyuruyordu (5/Maide, 64). Çok şükür bu acı sözü Allah için biz söylemedik. Ama Allah korusun, anlayış olarak o noktaya doğru bir gidiş seziyorum. Kur’an’ın ruh dünyasına dönemezsek ve kelimizi Allah’ın eli altında hissedemezsek bu çok tehlikeli gidişattan zor kurtuluruz. Kur’an’ın kelimeye yüklediği bu engin derinliği ve mükemmel bütünlüğü yakalamadan mucizeye dair rivayetleri istediğimiz kadar çoğaltalım kafa karışıklığına yeni katkılar sağlamaktan başka bir eylem yapmış olamayız. İslamî kaynaklardaki rivayet birikimini böyle bir Kur’anî çerçevede değerlendirebilir, Batı pozitivistizminin bize yüklediği zihinsel kalıpları aşabilirsek mucize algımızı ayetlerin sağlıklı dünyasına çekebilir, dine ve dünyaya daha derinden bakabilen bir bakış açısı geliştirebiliriz. Kur’an’ın derin ruh dünyasına dalmadan, zihnimizi pozitivistizmin hegemonyasından kurtarmadan bunu yakalayabilmemiz zor görünüyor. Bu vesileyle Rabbimizin, Kur’an’ını yeniden konuşturmasını, zihinsel algımıza çekilen görünmez perdeleri kaldırmasını temenni ediyoruz. Ayetlerini konuşturarak, Kur’an’ın o diriltici ruhuyla, ölmüş bir ümmeti yeniden diriltmesini istiyoruz. O ilahî nefhayı, o som vahiy ruhunu üzerimize estirerek, ölmeden önce ölen kişilikleri, o büyük dirilişten önce yeniden diriltmesini temenni ediyoruz. Ölülerin değil, ölmeyen dirinin ruhunu çağırıyoruz. Rabbimizin ruhunu! Adem’e, Nuh’a, İbrahim’e, İsa’ya, Musa’ya, Muhammed’e verdiğinde eksilmeyen ruhunu! Vahyin ruhunu! Rahmetinden ümitsiz, gazabından emin olmadan bekliyoruz. Göster bize aşikâr ayetlerini, ey Rabbimiz!